

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния проект

на ВИКТОРИЯ АНГЕЛОВА ЧАНГАЛОВА

за присъждане на ОНС „ДОКТОР”

Тема: „Словесно-изпълнителски интерпретации на басни за развитие на рефлексия у 9.-10-годишните ученици”

Научен ръководител: доц. д-р Гергана Дянкова

Висше училище: Югозападен университет „Неофит Рилски”

Факултет: : Факултет по Педагогика

Катедра: „Предучилищна и начална училищна педагогика”

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...

Докторска програма „Методика на обучението по словесно-изпълнителско и театрално изкуство”.

Изготвил становището: проф. д-р Галя Йорданова Бонева. Член на Научното жури.

Основание за изготвяне на становището: Заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски” и решение на утвърденото с посочената заповед научно жури.

Със заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” е определен състава на Научното жури. На първото си заседание журито определи председател, двама рецензенти и членовете, които да изготвят становища, сроковете, които следват по процедурата.

Проведената процедура е в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Вътрешни правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски” .

1. Данни за кандидата

Докторантката е зачислена с тема „Словесно-изпълнителски интерпретации на басни за развитие на рефлексия у 9.-10-годишните ученици” с научен ръководител доц. д-р Гергана Дянкова.

При обучението в докторантура са спазени всички изисквания на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ – положени са всички изпити, изпълнени са планираните дейности от индивидуалния учебен план, има последователност и законосъобразност на процедурите.

През м.октомври 2015 година Виктория Ангелова Чангалова е отписана от докторантура с право на защита, в съответствие с изискванията на Вътрешни правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

2. Актуалност и значимост на проблема

Докторантката се е насочила към актуална тема, която е с определена иновативна насоченост и възможности за практическа приложимост в реална образователна среда. В потвърждение на това са следните аргументи:

- Съвременните социални и образователни условия и търсенето на нови модели за оптимизиране на дейностите на учениците в урочните и другите форми на обучение и общуване.
- Изведените от Европейския съюз „ключови компетенции” все повече залагат на формирането и развитието на личностна компетентност за рефлексия у субектите на педагогическото взаимодействие. Тези постановки поставят нови цели и задачи пред българското образование и определят посоката на промените.
- Една от най-важните задачи на учебната дейност в началния училищен етап на основното образование е да съдейства за формирането у учениците на основните психични новообразувания- рефлексия, планиране и анализ. Именно рефлексията е „един от най-важните продукти на учебната дейност на ученика и главно условие за нейното осъществяване” (В. Давидов).

- Работата с баснята като жанр е особено подходяща за учениците от начална училищна възраст поради нейните специфични особености. Поради това словесно-изпълнителските интерпретации на басни могат целенасочено да се използват за развитие на рефлексивните способности на учениците и за стимулиране на тяхното учене.
- Урокът по литература предполага осъществяване на пълноценни комуникационни взаимодействия на субектите – „учител и ученици”, „ученици-ученици”. Прилагането на словесно-изпълнителски интерпретации на литературни произведения съдейства за стимулиране на познавателната дейност, общуването и мотивацията на учениците, обогатява нравствения им опит, подпомага самоанализа, самооценката, или най-общо - формирането на „Аз-а”.

3. Описание на дисертационното изследване

Представеното дисертационно изследване се състои от Увод, Три глави, Изводи и препоръки, Заключение, Литература, Приложения.

Обемът на дисертационния труд е 214 страници, като 201 са основен текст и 13 стр. допълнителен текст (литература и приложения). Представени са различни приложения, удостоверяващи ефективността на използваните технологични решения.

4. Познаване на проблематиката от докторанта

Докторантката задълбочено е проучила значителна по обем литература - 148 източника и Интернет адреси. Направен е задълбочен теоретичен анализ на специализирана литература, на педагогически, психологически и методически научни трудове. Целенасочено са анализирани и оценени становища на изявени специалисти, които са важни в контекста на настоящото изследване. Проследено е възникването и развитието на идеите за ролята на рефлексията за развитието на личността, за утвърждаването на „Аз-а”, за самоанализа, самооценката и самоконтрола при реализиране на учебната и други дейности. Целенасочено са изведени съвременни схващания за значението на рефлексията в образованието, за необходимостта от развитие на рефлексивните способности на учениците като важна предпоставка за успешно учене, пълноценни взаимодействия и личностно изявяване в различни учебни ситуации. На основата на тази обща характеристика, съвсем логично, вниманието се насочва към

проучване на някои по-конкретни параметри, а именно - изясняване на въпросите, свързани с развитие на рефлексивната компетентност у 9-10-годишните ученици чрез словесно-изпълнителски интерпретации на басни.

В дисертационния труд подробно са разгледани доказали своята ефективност методически постановки и резултати от изследвания на български и чужди специалисти, което е дало възможност на докторантката добре да осмисли и предложи иновативен технологичен модел за работа с литературни творби (басни), да конкретизира и обособи параметрите на изследването, да намери и успешно да реализира удачни практически решения при конкретните условия.

От представения дисертационен труд става ясно, че авторката много добре познава проблемите в теоретичен, методически и практически аспект. Това се явява надеждна основа за провеждане на изследването и разработване на дисертационния труд.

В цялостното изследване – от замисъла, теоретичния модел и практическата реализация, от написването и оформянето на научния труд проличава добрата професионална и научна подготовка на докторантката.

4. Организация и методика на изследването

Целта и задачите на изследването са добре формулирани, логически свързани и кореспондират с темата. **Обектът и контингентът на изследването** са подходящо подбрани. Коректно са определени предметът и методите на изследване. Изведена е хипотеза, която последователно се доказва в хода на проведеното изследване.

Проведена е разгърната изследователска дейност, съответстваща на изискванията за такъв вид научно проучване. Методиката, която е използвана позволява да се получи надеждна и достоверна информация по разглеждания проблем. В процеса на работа са търсени различни технологически решения, които са обединени в логически издържан модел, който приложен в реална среда, обезпечават дейностите и създават условия за развитие на рефлексивните способности на учениците от начална училищна възраст (9-10-години). За основа на авторския модел е взет моделът ALACT на холандския професор Ф. Кортхаген, който много сполучливо е адаптиран от докторантката за нуждите на конкретното изследване.

Използвани са възможностите на различни методи за проучване на интересите, самооценката и активното включване на учениците в разнородни по съдържание и насоченост дейности за решаване на образователните задачи, свързани с работа върху лиро-епически произведения. В хода на изследването е проведено анкетно проучване, използвани са модифицирани варианти на методиките на М. Кун и Т. Макпартлънд „Кой съм аз?“, „Метод на свободните съчинения“ – проективен тест на А. Буземан и „Забягване в бъдещето“ – проективен тест на В. Василев.

Проведеният експеримент потвърждава очакванията по отношение значимостта на приложената педагогическа технология за стимулиране на мотивацията и интересите на учениците за словесно-изпълнителски интерпретации на басни за развитие на рефлексията у учениците от начална училищна възраст.

Статистическата обработка на данните е много прецизна, изведени са значими зависимости и факторни обозначения, което позволява да се достигне до изводи, които имат стойностен характер за ефективността на приложената система на работа.

5. Приноси на дисертационния труд

5.1. Приноси с теоретико-методологичен характер

- Извършено е задълбочено теоретично проучване и анализиране на различни идеи, становища, концепции за рефлексията и формирането на рефлексивните способности (В. Давидов, П. Николов, В. Василев и др.). Същевременно много добре са открити исторически измерения и съвременните приоритети в изследванията на проблема за развитие на рефлексивната компетентност на учениците.
- Представени са методически идеи на специалисти, разкриващи ролята на словесно-изпълнителските интерпретации на литературни произведения, и по-конкретно басни, при обучението по литература в началния етап на основното образование.
- Във втора глава е направен задълбочен анализ на теоретичния модел за развитие на рефлексивните способности на учениците чрез словесно-изпълнителски интерпретации на басни. Това става върху добре обоснована методологическа основа, основаваща се на следните подходи: рефлексивен подход; холистичен (цялостен)

подход; ситуативен подход; компетентностен подход; комплексно-интегративен подход.

- Разработена е система за диагностициране на знанията и уменията на учениците, придобити при словесно-изпълнителски интерпретации на басни. Тя включва добре подбрани критерии и показатели, съобразно спецификата на задачите, зададени в ДОИ за обучението по български език и литература в началния училищен етап и задачите на конкретното изследване, а именно формиране на рефлексивна компетентност у учениците чрез словесно-изпълнителски дейности при изучаване на басни. Това позволява на авторката да направи целенасочени интерпретации и да разкрие реални възможности за усъвършенстване на рефлексивните способности на учениците чрез проведените експериментални дейности. Като положителен факт може да се отбележи, че са разработени надеждни критерии и показатели за доказване качеството на модела с оглед подобряване и оптимизиране на работата.
- Особено ценно е разкриването на връзките в релациите „учители-ученици” и „ученици-ученици” и промените в отношенията на субектите вследствие на проведения формиращ експеримент. Доказва се, че именно активизирането на учениците в часовете по литература чрез използване на нови тематични единици и нови методи на обучение води до значими положителни изменения в експерименталната група по отношение нарастване интензитета на общуването между учениците. Напълно логично авторката предполага, че това се дължи на достигнато по-високо ниво на рефлексивна компетентност у учениците от експерименталната група.
- Направените анализи на данните, получени чрез различни статистически методи, много добре открояват динамиката в развитието на рефлексивните възможности на учениците, вследствие на проведената експериментална работа. Това позволява да се посочат и характеризират основните детерминанти, имащи значение за успешното реализиране на модела в реалните учебни ситуации на литературното обучение.

5.2. Приноси с теоретико-приложен характер

- Разработен е теоретичен модел, опиращ се на комплексна система, построена чрез умело съчетаване на елементи от различни технологии, доказали своята значимост при словесно-изпълнителски интерпретации на литературни произведения и по-конкретно басни.

- Апробирани са иновативни подходи, методи и форми на осъществяване на планираните дейности (ситуации).
- Разгърнато са представени и много добре са аргументирани необходимите параметри за технологичното осигуряване на модела. Подробно и същевременно много прецизно и логически последователно са показани основните етапи при изучаване на басни в трети и четвърти клас на началния етап на основното образование и то чрез целенасочени словесно-изпълнителски интерпретации, целящи стимулиране на рефлексивното отношение на учениците.
- Убедително се анализира и практически се използва рационално структурираната информация за разкриване своеобразието на експерименталните етапи и достигнатите постижения от учениците в експерименталната група.
- Използвана е надеждна методика за установяване формирането и равнището на достигната рефлексивна компетентност у учениците от експерименталната група вследствие на целенасочени словесно-изпълнителски интерпретации на басни (включени в учебниците по литература за трети и четвърти клас).
- Създадената система насочва към осъзнаване, осмисляне и разбиране на специфичните особености на урока, който има за цел работа върху басни и то с акцент на словесно-изпълнителските интерпретации по посока на откриване и стимулиране на набора рефлексивни умения, а именно: интелектуална, личностна и диалогова.

• 5.3. Приноси с приложен характер

- Предложеният модел е реално приложим при обучението по литература в трети и четвърти клас на началния училищен етап и дава възможности за повишаване качеството на обучението чрез прецизиране на подходи, методи, форми, средства, свързани с различни по своя характер интерпретационни решения при отработване на лиро-епически произведения.
- Открити са реалните възможности за използване на така представената и доказала своята надеждност система на работа при обучението по литература в началния училищен етап. Представеният в дисертацията алгоритъм на работа (описаните логически обвързани етапи и процедури) успешно могат да се използват от началните учители при работа с различни литературни произведения.
- Определени са насоки за оптимизиране на образователните дейности в началния училищен етап именно по посока на по-целенасочено стимулиране и развитие на рефлексивните способности на

учениците, като за целта се търсят и използват нови теоретични единици, подходи, методи, форми, средства и др.

От цялостното изследване прозира необходимостта от развитие на професионално-педагогическите умения у началния учител за стимулиране на рефлексивни компетенции у учениците чрез използване както на традиционни, така и на иновативни подходи при обучението по български език и литература в началния училищен етап.

Представените идеи имат отношение и към дидактиката на висшето образование. Те разкриват нуждата от усъвършенстване подготовката на студентите–бъдещи начални учители по посока на овладяване на техники на словесно-изпълнителското изкуство, за да могат успешно да прилагат словесно-изпълнителски интерпретации при разработване на литературни произведения в реална учебна среда.

Като обща оценка считам, че целта и поставените задачи на изследването са постигнати. Количественият и качественият анализ на данните са направени и представени грамотно. Статистическата обработка на данните е прецизна, изведени са значими зависимости и факторни обозначения, което позволява да се достигне до изводи, които имат стойностен характер по отношение на литературното обучение на ученици от началното училище.

Дисертацията е написана компетентно, научно, с ясно откроявана авторова позиция по разглежданите въпроси. Език и стил – на много високо научно ниво. Разработката е оформена според стандартните изисквания за такъв вид научно изследване.

Авторката демонстрира, че може да провежда успешно самостоятелно научно изследване и може да оформи и изложи резултатите от него разбираемо и логично.

6. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката е представила 5 публикации по темата на дисертационния труд, които са в специализирани педагогически издания и в сборници от български научни форуми.

7. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията, дава ясна представа за съдържателните характеристики и структурните параметри на дисертационния труд.

Заклучение:

Изследването и дисертационният труд са проведени и представени съобразно изискванията на ЗРАСРБ и Правилник за прилагане на ЗРАСРБ.

При изследването се достига до резултати, които имат приносен характер в обогатяване на теорията и практиката на литературното образование в началния етап на основното образование.

Оценката ми за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси е изцяло положителна.

Заклучение

Становището е изготвено на основание на ЗРАСРБ, Правилника на МС за неговото приложение, Вътрешни правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. От представената дисертация става ясно, че докторантката Виктория Ангелова Чангалова е съзнателен и отговорен изследовател, който убедително доказва своите компетентности.

Постигнатите резултати и изложените аргументи ми дават основание да дам своя **положителен вот** в Научното жури за защита на дисертационен труд на тема **„Словесно-изпълнителски интерпретации на басни за развитие на рефлексия у 9.-10-годишни ученици“** за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Виктория Ангелова Чангалова в областта на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

19. 10. 2015 г.

гр. В. Търново

Изготвил становището:

/проф. д-р Галя Й. Бонева/